



Akolyta? Ať to lítá!

Foto: Honza Čermák - Člověk a víra

OTEC ZDENĚK DRŠTKA

Možná vás, vážení a milí kolegové, překvapilo rozhodnutí papeže Františka z letošního ledna. Svatý otec stanovil, že napříště mohou být službou lektorů a akolytů pověřováni i ženy. Pro některé je to revoluce, pro jiné kosmetická záležitost. Jak tomu máme rozumět my? Pojdme si nejprve ujasnit, kdo takový lektor či akolyta jsou, kde se vzali a co mají na starosti. Můžeme se společně vypravit do poloviny 3. křesťanského století, konkrétně do doby papeže Kornéliá.

V jeho časech bylo město Řím – tedy papežova vlastní diecéze – rozděleno do sedmi okrsků (ovšem toto organizační rozdělení může být i staršího původu). V každém z nich působil jeden jáhen neboli diakon – měl tedy papež „k ruce“ sedm jáhnů jako za apoštolských časů. Jáhnové se věnovali především péči o „přízemní“ záležitosti církve, jejich klíčovým úkolem byla péče o chudé a potřebné, tedy dnešními slovy „charita“. Vzpomeňme jen na sv. Vavřince!

Aby na tuto náročnou službu nebyl dotčený jáhen sám, měl k ruce dalších sedm pomocníků. Pro prvního z nich se postupně vžilo označení „podjáhen“, těm následujícím se říkalo – zkrátka „následující“. Máme doložen latinský výraz sequens a řecký akolythos; oba znamenají právě tohle. Za papeže Kornéliá tak v Římě působil 7 jáhnů, 7 podjáhnů, 42 akolytů a 52 dalších pomocníků, totiž exorcistů, lektorů a ostiářů.

CO TIHLE BYLI ZAČ?

Nelekejte se cizích slov. Exorcista byl ten, kdo pomáhal při přípravě uchazečů o křest neboli katechumenů a pronášel nad nimi modlitby za vysvobození od zlého – takzvané exorcismy. Ty jsou dosud součástí předkřestní přípravy, najdeme je i v obřadu křtu dětí. Ostiáři pak sloužili jako „dveřníci“: jejich úkolem bylo hlídat, aby se na bohoslužby nevetřel nikdo nevitáný. Nezapo-

mínejme, že v té době působilo křesťanství v Římské říši ilegálně.

Lektor (latinsky to znamená „čtenář“) byl člověk (obvykle mladšího věku), který byl schopen předčítat při bohoslužbě biblické texty. Přijímal k této službě zvláštní požehnání, které ovšem následovalo po náležitém přezkoušení. Ne každý byl v té době schopen číst. Zvláštní požehnání ke své službě přijímali i akolyté a podjáheni. Nejstarší prameny výslovně uvádějí, že na ně při tom nemá biskup klást ruce, protože se nejedná – dnešními slovy řečeno – o svátostné svěcení. Při tomto požehnání akolyta přijímal speciální torničku, v níž měl přenášet eucharistii.

Při bohoslužbě akolyté a podjáhenové pomáhali jáhnům zvláště při podávání krve Páně – církev ve starověku standardně podávala pod obojí způsobou. Mimo to bylo úkolem akolyty roznášet po římských kostelích tzv. fermentum. To byl úlomek z hostie proměněné při papežské mši, kterou Svatý otec posílal do ostatních římských kostelů na znamení jednoty. Kněží, kteří tam slavili eucharistii, vkládali tento úlomek do kalicha s krví Páně před přijímáním. A vidíte – to se nám dochovalo dosud! Schválně to zkuste vysledovat při mši svaté.

A JAK JE TOMU DNES?

Výraz „akolyta“ a „lektor“ používáme dodnes. Lektor říkáme každému čtenáři při bohoslužbě, akolyta pak obvykle tomu, kdo podává svatě přijímání, aniž by byl vysvěcen na jáhna či kněze. Není to ale přesné; v pravém slova smyslu je lektor či akolyta ten, kdo byl k té či oné službě zvlášť pověřen při konkrétním obřadu, který standardně koná biskup – tedy kdo svou službu zastává s biskupským požehnáním.

Můžeme se podívat do dvou zdrojů – jedním jsou tzv. Všeobecné pokyny k Římskému misálu (VPŘM), druhým pak Kodex kanonického práva, jakási církevní sbírka zákonů. Tyto zákony pak uvádějí požadavek na

budoucího jáhna či kněze, aby byl před svěcením ustanoven lektorem a akolytou a aby tyto služby po vhodný čas zastával – alespoň půl roku před svěcením. Toto ustanovení však není vyhrazeno jen budoucím jáhnům či kněžím; mohou je přijímat i ti, kdo se na svěcení nepřipravují.

VPŘM uvádí řadu úkolů pro akolytu; většina z nich se může rozdělit i mezi ministranty bez zvláštního pověření. Pouze řádně ustanovený akolyta může pomáhat s podáváním přijímání a pouze on může v nepřítomnosti jáhna čistit (neboli „purifikovat“) posvátné nádoby – misky a kalichy. Je ovšem zavedenou praxí, že v jednotlivých farnostech či komunitách jsou pověřeni muži i ženy, aby podávali eucharistii při mši nebo i mimo ni, a to bez „akolytského požehnání“. Toto pověření se uděluje na určitou dobu a pro určité místo. Akolyta řádně ustanovený se tedy liší tím, že má své pověření naneurčito a celocírkevně.

Pátral jsem, zdali má řádně ustanovený lektor nějaké výsady oproti běžnému čtenáři. Krom jakéhosi „přednostního práva“ předčítat při bohoslužbě slova vše kromě evangelia jsem objevil jedinou: lektor smí – není-li přítomen jáhen – nést v průvodu slavnostním způsobem evangeliář.

Dosavadní znění kanonického práva požadovalo, aby zvláštní požehnání, tedy ustanovení ke službě lektora či akolyty v užším slova smyslu, přijímali jen pokřtění muži. Připouštělo ovšem, že v praxi tyto úkoly mohly zastávat ženy i muži bez rozdílu. Svatý otec František tedy rozhodl, že i ženy mohou přijímat zvláštní požehnání.

Proč taky ne? Akolyté a lektorů bývají ustanovováni zvláště v misijních krajích, kde je velmi výrazný nedostatek kněží a kde tyto služebnice a tito služebníci církve dělají obrovskou a úžasnou práci. Určitě k ní Boží pomoc a požehnání potřebují; a je jen dobře, když je v tom církev doprovází. Přijme jim to!

MALÝ VELKÝ MUŽ PŘÍBĚH ADOLFA KAJPRA

KRESBA: CZINA

TEXT: ZBYNĚK PAVIENSKÝ

I PŘES MALOU POSTAVU PŘEŽIL ADOLF KAJPR MAUTHAUSEN A ROKU 1942 BYL UMÍSTĚN DO KONCENTRAČNÍHO TÁBORA DACHAU.

